

DUŠICA MINIĆ
OBRENIJA VUKADIN

SREDNJOVEKOVNI
STALAC

M E D I E V A L S T A L A Ć

Redaktor .. Edited by
MARKO POPOVIĆ

Beograd, 2007

PRILOG 1

Vujadin Ivanišević

STALAĆ – NALAZI NOVCA

OKOM ARHEOLOŠKIH ISTRAŽIVANJA Stalaća nađeno je 38 novčića koji najvećim delom pripadaju kovanjima iz druge polovine 14. i početka 15. veka. Od ovog broja samo 11 primeraka čine pojedinačni nalazi, dok ostatak od 27 novčića pripada rasutoj ostavi novca.

Pojedinačni nalazi su predstavljeni folisom Justina I (518–527), sa dva dinara cara Stefana Uroša (1355–1371), emisijom Vuka Brankovića (oko 1375–1396), dinarom kneza Stefana Lazarevića (1389–1427), zajedničkim kovanjem Lazara i Đurđa Brankovića (oko 1402–1410) i 5 denara ugarskog kralja Sigismunda (1387–1437). Iako se radi o malom broju nalaza novca iz sloja, oni predstavljaju važan pokazatelj cirkulacije novca u srednjovekovnoj Srbiji.¹

Posebno je značajno otkriće rasute ostave novca u sloju čije se pohranjivanje, na osnovu sastava, može datovati u razdoblje između 1375. i 1380. godine. Radi se, kako smo naveli, o 27 dinara koji najvećim delom pripadaju emisijama kneza Lazara (18) i o neodređenom kovanju iz njegovog vremena (4).

Ostatak ostave čini novac Vuka Brankovića (3) i Jakova (2). Radi se o jednoj od retkih ostava srpskog srednjovekovnog novca sklonjenog u razdoblju oko 1380. godine. Po

svom sastavu najsličnija je depou nađenom u zaseoku Čuka sela Prekovac kod Gnjilana.² Za obe ostave novca karakteristične su retke emisije novca Vuka Brankovića i Jakova, sa predstavom šlema sa čelenkom, velom, dašćicom, rozetom i perjanicom, okrenutom nadesno, i predstavom štita sa tri kose trake u polju levo ili desno. Na reversu se nalazi višeredni natpis (kat. br. 23–27). Najbrojnija kovanja u ostavi predstavljaju dinari kneza Lazara, među kojima posebno mesto zauzimaju emisije kovnice Novo Brdo sa ukupno 10 primeraka. Radi se o jednom od glavnih kovanja kneza Lazara, koje je obeleženo brojnim siglama u vidu ptica (ždral?), grana, zvezdica i sl. Osim tih kovanja, vredi pomenuti i anonimnu emisiju srpskog novca koja se, na osnovu ostave iz Stalaća, kao i one iz Čuke, može opredeliti u vreme kneza Lazara (oko 1370–1389) (kat. br. 19–23). Natpisi na ovoj seriji srpskog novca nisu čitljivi.

♦ 1 Pomenimo nalaze novca na Novom Brdu: V. Ivanišević, V. Radić, *Kovnica srpskog srednjovekovnog novca u Novom Brdu*, u: V. Jovanović i dr., *Novo Brdo*, Beograd 2004, 222–247.

♦ 2 V. Ivanišević, *Novčarstvo srednjovekovne Srbije*, Beograd 2001, 147–155.

KATALOG

SKRAĆENICE

Huszár	L. Huszár, <i>Münzkatalog Ungarn, Von 1000 bis Heute</i> , München 1979.
MIBE	W. Hahn, M. A. Metlich, <i>Money of the Incipient Byzantine Empire</i> , Wien 2000.
NSS	V. Ivanišević, <i>Novčarstvo srednjovekovne Srbije</i> , Beograd 2000.
Pohl	A. Pohl, <i>Münzzeichen und Meisterzeichen auf ungarischen Münzen des Mittelalters 1300–1540</i> , Budapest 1982.

• PRILOG 1: VUJADIN IVANIŠEVIĆ •

Pojedinačni nalazi

POJEDINAČNI NALAZI

JUSTIN I (518–527) – Konstantinopolj

1. Folis

DNIVSTI-NVSPPAVC Poprsje Justina I na d.; nosi dijademu, oklop i paludamentum.

M, iznad †, l. †, d. ♂ ispod ε; u odsečku CON
MIBE 12.

15,04 g; C-8; mesto nalaza: unutrašnja kapija Velikog grada.

STEFAN UROŠ V (1355–1371) – neodređena kovnica

2. Dinar

Φ[.] – Ρ[.] Car sa zatvorenom krunom, u sakosu, manijaku i dijadimi okrenut licem, jaše nadesno. U desnoj ruci drži skiptar sa krstom, a u levoj akakiju.

VRΟ[.]ΙVSI-[...]ΡΩΤΟ[.] Šlem sa čelenkom, velom, dašćicom, rozetom i perjanicom, okrenut nalevo ili nadesno.

NSS 09,01.

0,66 g; inv. br. 239; mesto nalaza: E/5a.

3. Dinar

[...] Hrist sa nimbom, u tunici i kolobionu, stoji okrenut licem. Desnom rukom blagosilja, a u levoj drži jevandelje.

Car sa zatvorenom krunom, u sakosu, manijaku? i dijadimi?, okrenut licem, jaše nadesno ili nalevo. U desnoj/levoj ruci drži skiptar sa krstom, a u levoj/desnoj akakiju. U polju R?-(.)

NSS 09,24.

0,53 g; inv. br. 134; mesto nalaza: E/9a.

VUK BRANKOVIĆ (oko 1375–1396) – neodređena kovnica

4. Dinar

(....) Hrist sa nimbom, u tunici i kolobionu, sedi na prestolu bez naslona okrenut licem. Desnom rukom blagosilja, a u levoj drži jevandelje.

(....) Sv. Stefan sa nimbom i u dalmatiki stoji okrenut licem. U desnoj ruci drži kadionicu, a u levoj jevandelje.
NSS 31,05.

0,43 g; inv. br. 135; mesto nalaza: C/5d.

STEFAN LAZAREVIĆ (1389–1427) – neodređena kovnica

5. Dinar

ΟΣ-ΩΣ Hrist sa nimbom, u tunici i kolobionu, sedi na prestolu bez naslona, okrenut licem. Desnom rukom blagosilja, a u levoj drži jevandelje.

(..)-(..)Ω Šlem sa dva goveđa roga, okrenut nalevo.

NSS 42,12.

0,35 g; inv. br. 924; mesto nalaza: unutrašnja kapija Velikog grada.

LAZAR I ĐURĐE BRANKOVIĆ (oko 1402–1410)

– neodređena kovnica

6. Dinar

ΙC-(..) Hrist sa nimbom, u tunici i kolobionu, sedi na prestolu bez naslona, okrenut licem. Desnom rukom blagosilja, a u levoj drži jevandelje.

ΓΝЬ /ΓΙΟΡΓЬ/ΗΛΑΖΑ/♦ РЬ+

♦ SREDNJOVEKOVNI STALAĆ ♦

Ostava novca

NSS 44,01.

0,99 g; inv. br. 890; mesto nalaza: D/6c.

SIGISMUND (1387–1437) – Kremnic

7. Denar

(...)GISVNGARIE Grb.

MON.SIG-ISRVNDI Dvostruki krst. U polju 3-R
Huszár 576; Pohl 117–9.

0,39 g; inv. br. 829; mesto nalaza: F/8.

NEODREĐENA KOVNICA

8. Denar

+REGISVNGARIE Grb.

MON.SIG-ISRVNDI Dvostruki krst.

Huszár 576; Pohl 117–43.

0,38 g; inv. br. 588.

9. Denar

+REGISVNGARIE.ATU Grb.

MON.SIG-ISRVNDI Dvostruki krst.

Huszár 576; Pohl 117–48?

0,52 g; inv. br. 477.

10. Denar

+R(E).....|E Grb.

(....) Dvostruki krst.

Huszár 576; Pohl 117.

0,57 g; inv. br. 454.

11. Denar

(...)IS.VNGAR(.) Grb.

(.)ON.SIG-ISRVNDI Dvostruki krst.

Huszár 576; Pohl 117.

0,31 g; inv. br. 694.

OSTAVA NOVCA

KNEZ LAZAR (oko 1370–1389) – neodređena kovnica

1. Dinar

ΙΩΑΝΝΟΣ Hrist sa nimborom, u tunici i kolobionu, sedi na prestolu sa naslonom, okrenut licem. Desnom rukom blagosilja, a u levoj drži jevandelje. U polju -◎
Κ[...]β- ΙΩΑΝΝΟΣ Knez sa zatvorenom krunom, u sakosu, manjaku i dijadimi, sedi na prestolu bez naslona, okrenut licem. U desnoj ruci drži skiptar sa krstom, a u levoj akakiju.

NSS 24,04.

0,89 g; inv. br. 617; mesto nalaza: G/6a.

♦ PRILOG 1: VUJADIN IVANIŠEVIĆ ♦

2. Dinar

Hrist sa nimbom, u tunici i kolobionu, sedi na prestolu sa naslonom, okrenut licem. Desnom rukom blagosilja, a u levoj drži jevandelje.

[.]N3bΛ- Πα3P- Knez sa zatvorenom krunom, u sakosu, manijaku i dijadimi, stoji ispred prestola, okrenut licem. U desnoj ruci drži skiptar sa krstom, a u levoj akakiju.

NSS 24,05.

0,88 g; inv. br. 634; mesto nalaza: G/6.

3. Dinar

Hrist sa nimbom, u tunici i kolobionu, sedi na prestolu sa naslonom, okrenut licem. Desnom rukom blagosilja, a u levoj drži jevandelje. U polju [?]-[?]

[..]3b[.] - [.]9a1a Knez sa zatvorenom krunom, u sakosu, manijaku i dijadimi, stoji ispred prestola, okrenut licem. U desnoj ruci drži skiptar sa krstom, a u levoj akakiju.

NSS 24,05.

0,88 g; inv. br. 718; mesto nalaza: G/7c.

NOVO BRDO

4. Dinar

[.]OΛΟΩΩΝΤ- .ΕΩΡΑΡ[.] Hrist sa nimbom, u tunici, kolobionu i mandorli, stoji okrenut licem. Desnom rukom blagosilja, a u levoj drži jevandelje.

+CΩΝΤ[.] - [...]R[.] Knez, u sakosu, manijaku i dijadimi stoji okrenut licem. U desnoj ruci drži skiptar sa krstom, a u levoj akakiju. U polju ?-*/ždral

NSS 24,14.

- g; inv. br. 577; mesto nalaza: F/7.

5. Dinar

ΗΟΛΟΩΩ[...] - [...]ΛΡΓΕΣ Hrist sa nimbom, u tunici i kolobionu, stoji u mandorli okrenut licem. Desnom rukom blagosilja, a u levoj drži jevandelje.

+CO[...] - P [...] Knez, u sakosu, manijaku i dijadimi stoji okrenut licem. U desnoj ruci drži skiptar sa krstom, a u levoj akakiju. U polju ?-*/ždral

NSS 24,14.

0,76 g; inv. br. 618; mesto nalaza: G/7.

6. Dinar

ΗΟΛΟΩΩΝΤ-ΕΓ[...]ΛΡΑΕ[.] Hrist sa nimbom, u tunici i kolobionu, stoji u mandorli, okrenut licem. Desnom rukom blagosilja, a u levoj drži jevandelje.

+CΩΝΤΕΕ - [...] Knez, u sakosu, manijaku i dijadimi, stoji okrenut licem. U desnoj ruci drži skiptar sa krstom, a u levoj akakiju. U polju ./ždral-./*/ždral

NSS 24,14.

0,87 g; inv. br. 620; mesto nalaza: G/6a.

7. Dinar

ΙΟΛΟΩΩΝ[.] - [...] Hrist sa nimbom, u tunici i kolobionu, stoji u mandorli, okrenut licem. Desnom rukom blagosilja, a u levoj drži jevandelje.

+CΩΝΤΤ[.] - ΙΕΙΗSHI Knez, u sakosu, manijaku i dijadimi, stoji okrenut licem. U desnoj ruci drži skiptar sa krstom, a u levoj akakiju. U polju ždral-*/ždral

NSS 24,14.

0,71 g; inv. br. 663; mesto nalaza: G/7c.

8. Dinar

ΗΟΛΟΩΩΝ[.] - [...]ΓΕΣ Hrist sa nimbom, u tunici i kolobionu, stoji u mandorli, okrenut licem. Desnom rukom blagosilja, a u levoj drži jevandelje.

[...]Knez u sakosu, manijaku i dijadimi stoji okrenut licem. U desnoj ruci drži skiptar sa krstom, a u levoj akakiju. U polju ždral-*/ždral

NSS 24,14

0,77 g; inv. br. 683a; mesto nalaza: H/7c.

9. Dinar

[.]ΟΩΩΩΝΤ- Γ[...] Hrist sa nimbom, u tunici i kolobionu, stoji u mandorli, okrenut licem. Desnom rukom blagosilja, a u levoj drži jevandelje.

+CΩΝΤ- [...] Knez, u sakosu, manijaku i dijadimi, stoji okrenut licem. U desnoj ruci drži skiptar sa krstom, a u levoj akakiju. U polju grana-*/grana?

NSS 24,14

0,77 g; inv. br. 587; mesto nalaza: F/7.

10. Dinar

ΙΟΛΟΩΩ[...] - [...]ΛΡΑΕΣ Hrist sa nimbom, u tunici i kolobionu, stoji u mandorli, okrenut licem. Desnom rukom blago-

silja, a u levoj drži jevandelje.

[..]NT&L-[.]RSIII Knez, u sakosu, manijaku i dijadimi, stoji okrenut licem. U desnoj ruci drži skiptar sa krstom, a u levoj akakiju. U polju grana-*/*

NSS 24,14

0,83 g; inv. br. 672; mesto nalaza: G/7c.

11. Dinar

[....]T&OH-[...]A&GS Hrist sa nimbom, u tunici i kolobionu, stoji u mandorli, okrenut licem. Desnom rukom blagosilja, a u levoj drži jevandelje.

[...T&L-[....] Knez, u sakosu, manijaku i dijadimi, stoji okrenut licem. U desnoj ruci drži skiptar sa krstom, a u levoj akakiju. U polju grana-*/*

NSS 24,14

0,77 g; inv. br. 637; mesto nalaza: G/6.

12. Dinar

[..]AO&ONT-[....] Hrist sa nimbom, u tunici i kolobionu, stoji u mandorli, okrenut licem. Desnom rukom blagosilja, a u levoj drži jevandelje.

+ [...]TTI-[....] Knez, u sakosu, manijaku i dijadimi, stoji okrenut licem. U desnoj ruci drži skiptar sa krstom, a u levoj akakiju. U polju *?-*/*/*

NSS 24,14

0,77 g; inv. br. 690; mesto nalaza: H/7c.

13. Dinar

[.....] Hrist sa nimbom, u tunici i kolobionu, stoji u mandorli, okrenut licem. Desnom rukom blagosilja, a u levoj drži jevandelje.

[.....] Knez, u sakosu, manijaku i dijadimi, stoji okrenut licem. U desnoj ruci drži skiptar sa krstom, a u levoj akakiju.

NSS 24,14

1,00 g; inv. br. 639; mesto nalaza: G/6.

NEODREĐENA KOVNICA

14. Dinar

[.....] Hrist sa nimbom, u tunici i kolobionu, sedi na prestolu sa naslonom, okrenut licem. Desnom rukom blagosilja, a u levoj drži jevandelje. U polju L-P

[.....] Knez sa zatvorenom krunom, u sakosu, manijaku i dijadimi, stoji okrenut licem. U desnoj ruci drži skiptar sa krstom, a u levoj akakiju.

dimi, stoji okrenut licem. U desnoj ruci drži skiptar sa krstom, a u levoj akakiju.

NSS 24,20

0,75 g; inv. br. 621; mesto nalaza: G/7c.

15. Dinar

[.....] Hrist sa nimbom, u tunici i kolobionu, sedi na prestolu sa naslonom, okrenut licem. Desnom rukom blagosilja, a u levoj drži jevandelje. U polju ?-?

[.....] Knez sa zatvorenom krunom, u sakosu, manijaku i dijadimi, stoji okrenut licem. U desnoj ruci drži skiptar sa krstom, a u levoj akakiju.

NSS 24,20

0,95 g; inv. br. 624; mesto nalaza: G/7c.

16. Dinar

[.....] Hrist sa nimbom, u tunici i kolobionu, sedi na prestolu sa naslonom, okrenut licem. Desnom rukom blagosilja, a u levoj drži jevandelje. U polju L-P

[.....] Knez sa zatvorenom krunom, u sakosu, manijaku i dijadimi, stoji okrenut licem. U desnoj ruci drži skiptar sa krstom, a u levoj akakiju.

NSS 24,20

0,83 g; inv. br. 633; mesto nalaza: G/6a

17. Dinar

[.....] Hrist sa nimbom, u tunici i kolobionu, sedi na prestolu sa naslonom, okrenut licem. Desnom rukom blagosilja, a u levoj drži jevandelje. U polju ?-P

[.....] Knez sa zatvorenom krunom, u sakosu, manijaku i dijadimi, stoji okrenut licem. U desnoj ruci drži skiptar sa krstom, a u levoj akakiju.

NSS 24,20

0,82 g – fragmentovan; inv. br. 636; mesto nalaza: G/6a.

18. Dinar

[.....] Hrist sa nimbom, u tunici i kolobionu, sedi na prestolu sa naslonom, okrenut licem. Desnom rukom blagosilja, a u levoj drži jevandelje. U polju L-P

[.....] Knez sa zatvorenom krunom, u sakosu, manijaku i dijadimi, stoji okrenut licem. U desnoj ruci drži skiptar sa krstom, a u levoj akakiju.

NSS 24,20

0,81 g; inv. br. 719; mesto nalaza: G/7.

♦ PRILOG 1: VUJADIN IVANIŠEVIĆ ♦

VREME KNEZA LAZARA (oko 1370–1389)
– neodređena kovnica

19. Dinar

Ι(.)-ΙΙ Hrist sa nimbom, u tunici i kolobionu, sedi na prestolu sa naslonom, okrenut licem. Desnom rukom blagosilja, a u levoj drži jevandelje. U polju ?-V

Ι(.)VCC-CI(...) Velikaš, u sakosu, manijaku i dijadimi, stoji okrenut licem. U desnoj ruci drži skiptar sa krstom, a u levoj akakiju.

NSS 50,02

0,97 g; inv. br. 622; mesto nalaza: G/7.

20. Dinar

Ι-Ι(.) Hrist sa nimbom, u tunici i kolobionu, sedi na prestolu sa naslonom, okrenut licem. Desnom rukom blagosilja, a u levoj drži jevandelje. U polju Ρ ?-V

.ΙΙΙΙΙΙ-ΙΙΙΙΙΙΙΙ Velikaš, u sakosu, manijaku i dijadimi, stoji okrenut licem. U desnoj ruci drži skiptar sa krstom, a u levoj akakiju.

NSS 50,02

0,97 g; inv. br. 635; mesto nalaza: G/6a.

21. Dinar

(....) Hrist sa nimbom, u tunici i kolobionu, sedi na prestolu sa naslonom, okrenut licem. Desnom rukom blagosilja, a u levoj drži jevandelje. U polju Ρ ?-V

ΙΙΙΙ-ΙΙΙΙΙΙΙΙ Velikaš, u sakosu, manijaku i dijadimi, stoji okrenut licem. U desnoj ruci drži skiptar sa krstom, a u levoj akakiju.

NSS 50,02

0,91 g; inv. br. 638; mesto nalaza: G/6a.

22. Dinar

Ι-Ι(.) Hrist sa nimbom, u tunici i kolobionu, sedi na prestolu sa naslonom, okrenut licem. Desnom rukom blagosilja, a u levoj drži jevandelje. U polju Ρ ?-V

ΙΙΙΙ-ΙΙΙΙΙΙΙΙ Velikaš, u sakosu, manijaku i dijadimi, stoji okrenut licem. U desnoj ruci drži skiptar sa krstom, a u levoj akakiju.

NSS 50,02

0,83 g; inv. br. 676; mesto nalaza: F/7b.

VUK BRANKOVIĆ (oko 1375–1396) – neodređena kovnica

23. Dinar

[....]-Β Šlem sa čelenkom, velom, daščicom, rozetom i perjanicom okrenut nadesno. Levo od šlema je štit sa tri kose trake. ΒΞ(.)/ΒΔΕΛΓ(.)/ΒΒΡΝΗ/ΙΙΝΕ3(..)/ΛΔ3(.)/β

NSS 31,01

0,63 g; inv. br. 619; mesto nalaza: G/7.

24. Dinar

[....]-Β Šlem sa čelenkom, velom, daščicom, rozetom i perjanicom, okrenut nadesno. Levo od šlema je štit sa tri kose trake.

(....)/(....)/Β(.)β(..)/ΙΙΝΕ3(..)/ΛΔ3Δ(.)

NSS 31,01

0,61 g – fragmentovan; inv. br. 623; mesto nalaza: G/7e.

25. Dinar

[....] Šlem sa čelenkom, velom, daščicom, rozetom i perjanicom, okrenut nadesno. Levo od šlema je štit sa tri kose trake.

(.)βΞΙ/ΒΙ(....)/ΟΒΡΝΗ/ΙΙΝ(.)Ξ/ΒΛΞ(.)

NSS 31,01

0,83 g; inv. br. 696; mesto nalaza: G/6.

JAKOV (oko 1380 – oko 1395) – neodređena kovnica

26. Dinar

ΙΙ(.)-ΒΓΙΙΙ Šlem sa čelenkom, velom, daščicom, rozetom i perjanicom, okrenut nalevo.

ΙΙΑΞΙ/ΛΔΞΞΙ/ΡΗΝΗ/ΒΛΞΙ

NSS 31,02

0,83 g ; inv. br. 689; mesto nalaza: H/7c.

27. Dinar

[....] Šlem sa čelenkom, velom, daščicom, rozetom i perjanicom, okrenut nalevo. Desno od šlema je štit sa tri kose trake.

ΙΙΑΞΙ/ΙΙΔΞΞΙ/ΡΗΝΗΞ(.)/Λ(.).ΙΞ

NSS 31,02

0,53 g; inv. br. 677; mesto nalaza: F/7b.